

Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişmesindeki Rolü: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)- Van Örneği

(The Role of Development Agencies in the Tourism Development: Eastern Development Agency
(DAKA) – The Case of Van)

Bahadır İnanç ÖZKAN^a

Yasin BOYLU^b

^a Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Van-Türkiye
(bahadirinancozkan@yyu.edu.tr) ORCID: 0000-0002-7665-6765

^b Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü, Bişkek-Kırgızistan
(yasin.boylu@manas.edu.kg) ORCID: 0000-0002-4226-232X

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim Tarihi:

28.04.2023

Kabul Tarihi:

13.06.2023

Anahtar Kelimeler:

Turizm
Kalkınma Ajansı
Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
Van

Keywords:

Tourism
Development Agency
Eastern Development Agency
Van

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

**Sorumlu Yazar:* Bahadır İnanç ÖZKAN

E posta: bahadirinancozkan@yyu.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının (DAKA) Van ilindeki turizm sektörüne katkılarını incelemek amacıyla yapılmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim ve görüşme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, DAKA'nın turizm ve kırsal kalkınma birimi ile beşerî sermaye ve girişimcilik politikaları birimi ile genel sekreterlik birimi seçilmiş ve bu birimlerde çalışanlarla mülakat yapılmıştır. Araştırma soruları ilgili literatürün taranmasıyla oluşturulmuş ve veriler yarı yapılandırılmış mülakat formuyla elde edilmiştir. Verilerin analizi süresi boyunca, alınan cevaplar ayıklanmış, bu işlemde sonra alınan cevaplardan tema, kategori ve alt kategoriler oluşturularak tablo haline getirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, kurumsal faaliyetler, turizm temelli kalkınma, paydaşlar, politika belirleme, yatırım, kültürel miras, turizmde hizmet kalitesi, amaç ve hedefler şeklinde temalar ortaya çıkmıştır. Van ili destinasyona özel eylem planı hazırlandığı, turizm sektörüne yönelik olarak eğitimler verildiği, konaklama birimlerine yönelik kapasite artırma desteği verildiği, inanca turizmi, eko turizm gibi alanlara yönelik hedeflerin belirlendiği, mekân kalitesinin artırılması gerektiği, turizm alanında tüm paydaşlarla iş birliğine gidildiği, kurumda ve birim özelinde yeterli sayıda turizm alanında eğitim almış personelin istihdam edilmediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the contribution of the Eastern Development Agency (DAKA) to the tourism sector in Van. In this study, in which phenomenology and interview technique are used from qualitative research methods, DAKA's tourism and rural development unit, human capital and entrepreneurship policies unit and the general secretariat unit were selected and interviews were conducted with the employees in these units. The research questions were created by scanning the relevant literature and the data were obtained with a semi-structured interview form. During the analysis of the data, the answers received were sorted out, and after this process, themes, categories and sub-categories were formed from the answers received and tabulated. According to the findings of the research, themes such as institutional activities, tourism-based development, stakeholders, policy determination, investment, cultural heritage, service quality in tourism, goals and objectives have emerged. In Van province, a destination-specific action plan is prepared, trainings are provided for the tourism sector, capacity increase support is provided for accommodation units, targets for areas such as faith tourism and eco tourism are determined, the quality of space should be increased, cooperation is made with all stakeholders in the field of tourism, in the institution and in the unit. In particular, it has been concluded that sufficient number of personnel trained in the field of tourism are not employed.

Makalenin Künyesi: Özkan, B. İ. ve Boylu, Y. (2023). Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişmesindeki Rolü: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (Daka) – Van Örneği. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 26 (1), 91-122.

1. GİRİŞ

Ülkelerin başlıca temel amaç ve hedeflerinin arasında kalkınma ve büyüme bulunmaktadır. Bu amaca ulaşmadaki temel unsur ise ülkenin mevcut kaynaklarını ve imkanlarını en verimli ve rasyonel şekilde kullanmaktır. Kalkınmanın ülkeler tarafından ciddiye alınan bir konu olduğu bilinmektedir. 1929 yılında ortaya çıkan Büyük Buhran'ın etkisiyle devletler, kalkınma faaliyetlerini merkezden planlayarak yapmaya başlamış ancak 1980'li yıllarda küreselleşmenin başlaması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kalkınma bölgesel olarak ele alınmaya başlanmıştır. Kalkınma, bir ülkede belirli dönemler arasında ekonomide meydana gelen büyüme veya gelişme, insanların yaşam standartlarında, arz edilen ürünlerin kalitesinde iyileşme veya tüm üretim sisteminde meydana gelen iyileşme olarak tanımlanabilir. Kalkınmadaki temel amaç; doğal ve çevresel kaynaklarda tahribat meydana getirmeden, yerel, bölgesel istihdamın oluşturulması, mevcut istihdam olanaklarının genişletilmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesidir (Sevinç, 2011, s. 36,40; Özkan ve Boylu, 2022, s. 2904, Çakır ve Sandalcılar, 2018, s. 346; Todoru, 1981: s. 62; Gereffi ve Fonda, 1992, s. 420; Telfer ve Sharpy, 2008, s. 6).

Kalkınmanın küreselleşmeyle beraber bölgesel düzeyde ele alınmasının sonucu olarak bölgesel kalkınma ajansları kurulmaya başlanmıştır. Türkiye'de de 2006 yılında kurulmaya başlanan kalkınma ajansları toplam 26 tane olup, 8. ve 9. Kalkınma planlarıyla aktif hale getirilmiştir. Türkiye'deki kalkınma ajansları sorumlu olduğu bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hareket etmekte ve bölgesel kalkınma ajansları, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği oluşturmak ve geliştirmek, bölgesel kaynakların yerinde ve etkin kullanılmasını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek için merkezi idare tarafından belirlenen ulusal kalkınma hedefleri ile uyumlu bir şekilde kalkınmayı gerçekleştirmek, sürdürülebilirliği sağlamak ve bölgesel gelişmeyi hızlandırmak amacıyla kurulmuşlardır (Özsoy, Çokal, Deniz ve Dalkılıç, 2021, s.586; Özkan, Yıldırım Saçılık ve Yeşildağ, 2014, s. 33,34)

Kurulan ajansların birisi de Bitlis, Hakkâri, Muş ve Van illerini içeren ve TRB2 Bölgesini kapsayan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)'dır. Bu kapsamda çalışmada, DAKA'nın sorumluluğu altında bulunan ve popüler bir destinasyon olan Van ilinin turizm temelli kalkınmanın sağlanması için kamu kuruluşu olan ilgili kurumun turizm sektörü için sağladığı katkıyı tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışmanın araştırma sorusu ise "TRB2 Bölgesi'nde

kurulmuş olan DAKA'nın Van özelinde turizm temelli kalkınmayı gerçekleştirmek için yapması gerekenler nelerdir?". Çalışmada, kalkınma, bölgesel kalkınma, bölgesel kalkınma ve turizm ilişkisi açıklanmış daha sonra yöntem bölümünde çalışmada tercih edilen yöntem ve teknik belirtilmiş ve araştırmada elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Sonuç ve Öneriler kısmında ise ilgili literatürden elde edilen bulgular neticesinde birtakım öneriler getirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Teknolojideki gelişmelerin, II. Dünya Savaşı sonrasında hız kazanmasıyla ülkeler arasında gelir ve sosyo-ekonomik yapı farklılıkları daha belirgin hale gelerek kalkınma sorunu ön plana çıkmıştır. Dünyanın bütün ülkelerinin en temel amaçları arasında toplumsal refah düzeyinin artırılması yer almaktadır. Bu amacın gerçekleştirilebilme için ortaya çıkan kalkınma sorunu, yüksek üretim, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda yapısal değişikliklerin yapılmasının bir sonucudur (Karataş ve Çankaya, 2010, s.32). II. Dünya Savaşı'ndan sonra kalkınma olgusuna yönelik araştırmalar siyaset biliminin amaçlarını gerçekleştirmek üzerine ortaya çıkmıştır. Daha önceleri bu olguya yönelik araştırmalar, antropoloji ve etnoloji alanlarında yapılmıştır. Kalkınma olgusuna yönelik olarak araştırmalar ilk önce kalkınmanın ön şartlarının neler olduğunun, kalkınmayı geliştiren veya kısıtlayan sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal unsurların tespitine odaklanmıştır. Daha sonra ise bu olguya yönelik araştırmalara, kalkınma hedefleri ve azgelişmişlik nedenleri eklenmiştir (Brauch, 2008, s.34).

Kalkınma kavramı, ilk başlarda özellikle klasik ekonomi alanında refah seviyesi ile açıklanmaya çalışılmış ve bu refah seviyesi sanayileşme ile bir tutulmuştur. Ancak, kalkınma kavramının dar bir çerçevede ele alınması hatalı bulunmuş ve zaman içerisinde yeni ortaya çıkan tanımlarla farklı bir mahiyete kavuşmuştur. Kalkınmanın temelinde, beşerî sermaye, teknoloji ve birey bulunmakta ve beşerî sermaye bir bölgenin kalkınmasının sağlanmasında önemli bir yatırım unsuru olarak ön plana çıkmaktadır. Buna göre kalkınma, sadece ekonomik büyümeyi anlatan bir kavram değil aynı zamanda insanların hayat standartlarının artmasını sağlayan diğer faktörleri de kapsayan bir olgudur. Uygarlaşma, modernleşme gibi anlamlara da sahip olan kalkınma, Türkçede ilerleme, modernleşme ve çağdaşlaşma kelimelerini eş anlamlıları olarak da kullanılmaktadır. Gelişme kelimesi, literatürde bazı yerlerde kalkınma kelimesinin yerine de kullanılmaktadır (Çelik ve Erkan, 2010, s.183; Sevinç, 2011, s.39). Kalkınmanın ağırlıklı olarak sanayileşme ve büyüme olarak algılandığı yaygın bir durumdur.

Buna göre kalkınma, tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine, kırsal yaşamdan kent yaşamına, ilkel ve eski teknolojiden modern teknolojiye geçişle olur ve kalkınma standart olarak belirli aşamaları takip eder. Ülkeler kalkınma sürecini tamamlamadan önce beş aşamadan geçmeleri gerekmektedir. Bunlar sırasıyla; geleneksel toplum, geçiş, kalkış, olgunluk aşaması ve son olarak kitlesel tüketim çağıdır. Ekonomik ve teknik ilerlemeler, büyük ölçekli yatırımlar olgunluk aşamasında meydana gelmektedir. Bu aşama, olgunluk aşamasından yaklaşık olarak 60 yıl sonra başlar. İnsanların refah seviyelerini en üst düzeye çıkardıkları, kişisel gelirlerinin yüksek olmasından dolayı istedikleri mal ve hizmetleri alabildikleri düzey ise kitlesel tüketim çağıdır (Başol vd., 2005, s. 67; Işık ve Kılınç, 2011, s.12).

Bir ülkenin kalkınması, sahip olduğu bölgeler sayesinde mümkün olmaktadır ancak kalkınmanın hangi açıdan ele alınacağı da önemlidir. Kalkınma ile gelişme ve büyüme kavramları birbirlerinin yerine de kullanılabilen aynı zamanda da iç içe geçmiş olan kavramlardır. Büyüme kavramı genellikle niceliksel olup, istihdam sayısında artış üretim çıktılarındaki artış, girdi oranlarındaki yükselme gibi sayısal değerlerle açıklanmaktadır. Bu bahsedilen sayısal değerlerin sonucunda bir toplumun yaşam düzeyinin yükselmesi, sosyal, kültürel ve diğer alanlardaki gelişmelerin bir neticesi olarak da kalkınma olgusu ortaya çıkmaktadır. Kalkınma, insanların belirlemiş oldukları amaçların peşinden gidebilecekleri, toplumsal olarak modernleştikleri, sanayileşmenin sonucu olarak gelirlerinin arttığı, teknolojik imkanlardan yararlanmak için gerekli olan tüm tedbirlerin bütünü şeklinde tanımlanabilir (Özkan vd., 2014, s.34).

Kalkınma sürecinin üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar, kalkınma süreci boyunca eş zamanlı olarak yürütülmelidir (Tolunay ve Akyol, 2006, s.119);

- Ekonomik Kalkınma; İnsanların ihtiyaçları olan mal ve hizmetlerin gelişmiş bir ekonomik sistem içerisinde üretilmesi sonucu insanların refah ve mutluluğunun artmasıdır.
- Sosyal Kalkınma; Sağlık, eğitim, altyapı, şehirleşme ve çevre sorunları gibi toplumsal yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik, ağırlıklı olarak hizmet yönü ağır basan kalkınma konularıdır.

- İnsani Kalkınma: Tüm insanların, sahip olduğu potansiyeli kalkınma konuları için kullanmaları ve ülkenin olumlu bir yönde gelişmesinde yapıcı rol üstlenmelerini içermektedir. Özellikle bu alana insanların eğitilmesi konusu önem arz etmektedir. İnsanlar, çocukluktan itibaren eğitim faaliyetlerine kesintisiz bir biçimde katılmalıdırlar.

Bölgesel dengesizlikleri azaltmak amacıyla, dünyadaki devletlerin politika üretip çözüm araması her zaman rastlanan bir durumdur. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası ekonomik kuruluşlar devletlerin politik ve ekonomik anlamda almış olduğu kararlara da etki edebilmektedirler. Kamu sektörü, ülkede bölgelerin dengeli bir şekilde kalkınmasını amaç etmekte, üretim ve hizmet alanlarında yapılan yatırımları en şekilde yansıtan bir modelin olmasıdır (Yayar ve Demir, 2012, s.122). Diğer taraftan bölgesel kalkınma yolu ile bölgelerarası dengesizliğin en aza indirilmesi ile Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkeler arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması amaçlanmaktadır. Bölgesel kalkınma, bir ülkede sanayileşmenin belirli bölgelere toplanması sonucunda ortaya çıkan eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, bir bölgenin insan kaynaklarının, ekonomik ve sosyal potansiyelinin harekete geçirilerek, küresel rekabet ortamında çevre bölgelerle iş birliği geliştirmeyi hedefleyerek, bölgelerin sanayileşmesini sağlaması sonucunda adil bir bölge refahının oluşmasını sağlayan çalışmaların tümüdür. Aynı zamanda bölgesel kalkınma, bölgelerin hedeflenen sektörler bazında belirli seviyelerde yatırım almasını da sağlamaktadır (Apalı ve Yıldız, 2015, s.69; Bakırcı vd., 2014, s.1; İncekara ve Kılınc Savrul, 2011, s.92,93; Özasan ve Ünlü, 2015, s.66; Yılmaz ve İncekaş, 2018, s.160).

Turizm sektörü, birçok ülke tarafından ekonomik kalkınmayı sürdürmek adına önemli sektörlerden biri olarak görülmektedir. Bunun nedeni olarak, turizmin bölgesel kalkınma açısından ekonomik faaliyetlere yön verebilmesi gösterilebilir. Diğer taraftan bir bölgede turizmin gelişmesi ile, istihdam, döviz girdisi, turizm sektörü ile ilgili olan diğer sektörlerin bu gelişmelerden faydalanması gibi durumlar gözlemlenebilir. Böylece turizm, ulusal ve bölgesel ekonomilerde bölgenin dayandığı kaynakları geliştirebilmekte ve toplumları yeniden ayağa kaldırabilen bir unsur olarak belirmektedir. Turizm faaliyetlerinin bir bölgede yaygınlaşmasının neticesinde, turizm sektörü paydaşları birtakım kazanımlar elde etmekte, bölgelerarasındaki eşitsizliğin azaldığı ve bölgesel kalkınmaya olumlu katkılar sunduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, turizm faaliyetleri neticesinde bölgelerarasındaki dengesizlik

seviyesinin dengelendiği, bölgesel kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı, turist sayısının ve turist gelirlerinin artış gösterdiği de anlaşılmaktadır. Turizm sadece ekonomik olarak bölgesel kalkınmaya etki ettiğini düşünmek yanlış olur. Turizm ekonomi yanında birçok bakımdan bölgesel kalkınmaya etki etmektedir. Bunlardan birisi toplum üzerindeki etkidir. Toplumun kültürü üzerinde yapmış olduğu olumlu etkiler de bulunmaktadır. Turistlerin, gitmiş oldukları bölgede kültürel unsurlara meraklı olmalarından dolayı bölge halkı kültürünü korumaya, onu turiste tanıtmaya çalışacak, unutulmaya yüz tutmuş kültürel unsurlar tekrar hatırlanacaktır. Ayrıca, somut olan kültürel değerlere de bölge toplumu sahip çıkacaktır. Diğer unsur turizmin toplumsal yaşama etkisidir. Turizmin geliştiği bölgede, sosyal ağ genişlemekte ve bu ağ sayesinde bölge halkı turizmden etkilenmektedir. Turizm sayesinde bölge halkı, gelenek, inanç, kültür, aile yapısı, siyasi düşüncesi, değer yargıları etkilenmektedir. Çevre açısından da turizmin bölgesel kalkınmaya olumlu katkılar sunmaktadır. Çevre unsurları sayesinde turizmin doğal arz kaynakları olduğu göz önüne alındığında, doğal çevrenin hem korunmasında hem de kullanılmasında turizm aracılığıyla çevrenin bölgesel kalkınmaya katkısı göz ardı edilemez. Turist trafiğinin yoğunlaşmasıyla bölge halkı daha iyi ulaşım imkânlarına kavuşabilir, turistik talepleri karşılamak amacıyla yapılan alışveriş merkezleri gibi yerlere giderek giyim ihtiyaçlarını karşılayabilir ve eğlence olanaklarına kavuşabilirler. Çünkü turistik faaliyetlerin getirisi ile yaşam standartlarındaki gelişme, göreceli olarak daha hızlı sağlanabilmektedir. Son olarak, turizm ve bölgesel kalkınma arasındaki ilişki hakkında söylenecek son konu, turizm sayesinde altyapı ve üstyapı yatırımlarının geliştirileceğidir. Bir bölgeye turizmin gelmesiyle, mevcut olan altyapı ve üstyapı yatırımları yenilenerek daha iyi koşullara ulaşacak bu sayede bölge toplumu daha iyi hizmetlerden yararlanarak turistlere daha iyi koşullarda hizmet vererek kaliteyi belirli standartlara çıkaracaktır (Baykul ve Maden Işık, 2017, s.66; Bilici ve Işık, 2018, s.5; Doğan ve Yıldız, 2007, s.155,156; Künü vd., 2015, s.75; Mesci ve Karagöz, 2020, s. 204; Şanlıoğlu ve Demirezen, 2020, s. 118; Şengel ve Zengin, 2017, s. 5). Bölgesel seviyede, turizm kalkınmasının kalıcı olması için hedefler şu şekilde düzenlenebilir (Scutariu ve Hapenciuc, 2008, s.41);

- Turistik arzın yenilenmesi,
- Bölgesel turistik ürünlerin geliştirilmesi,
- İş gücünün yeniden nitelikli hale getirilmesi,

- Kamu ve özel sektör ortaklığını geliştirmek,
- Tanıtım malzemelerinin dağıtımı,
- Bölgesel tanıtım ofislerinin kurulması ve bu ofislerin geniş bir ağda örgütlenmesi.

Literatürde kalkınma ajansları ile turizm arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda (Özkul ve Demirer, 2012; Polat ve Yılmaz, 2014; Yıldız, 2014; Özkan, Yıldırım Saçlık ve Yeşildağ, 2014; Aydoğdu ve Sezer, 2018; Dalkıran ve Sarıca, 2020; Alpaslan ve Aydın, 2021; Özsoy ve ark., 2021; Özkan ve Boylu, 2022) şehirlerin kalkınma ajansları tarafından desteklenecek projeler sayesinde hem yatırımcılar hem ziyaretçiler için birer marka haline gelebileceğini, alternatif turizm türlerinden birisi olan sağlık turizminin geliştirilmesi adına altyapı faaliyetlerinin desteklenmesi gerekliliği, bölgedeki istihdama katkı sağlayabileceği, turizm sektöründe çalışanlara yönelik olarak eğitim olanaklarının sunulduğu, yeni destinasyon alanlarının oluşturulmasına yönelik olarak birtakım faaliyetlerin yapıldığı, çeşitli projelerle turizm sektörünün karşılaştığı sorunlara yönelik destek sağlandığı tespit edilmiştir.

Kalkınma ajanslarının yapmış oldukları faaliyetlerin analiz edildiği çalışmalarda (Özkul ve Demirer, 2012; Dalkıran ve Sarıca, 2020; Alpaslan ve Aydın, 2021; Özsoy ve ark., 2021; Özkan ve Boylu, 2022) doküman inceleme tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiş fakat kalkınma ajanslarının sorumluluğu altında bulunan illere yönelik olarak yapılmış çalışmalarda (Polat ve Yılmaz, 2014; Aydoğdu ve Sezer, 2018) ise mülakat tekniğinin tercih edildiği anlaşılmıştır. Diğer bir çalışmada (Özkan, Yıldırım Saçlık ve Yeşildağ, 2014) ise örnek olay tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma problemi: “TRB2 Bölgesi’nde kurulmuş olan DAKA’nın Van özelinde turizm temelli kalkınmayı gerçekleştirmek için yapması gerekenler nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Fenomenoloji araştırmalarında ise başlıca veri elde etme aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: s. 71). Araştırmada bazı geçerlilik stratejilerine yer verilmiştir. Bunlar şunlardır (Cresswell, 2019, s.191):

- Detaylı açıklama: Araştırma sürecine yönelik olarak detaylı bilgiler, bu çalışmada sunulmuştur. Bununla birlikte, araştırmada elde edilen kodların ayrıntılı olmasına özen gösterilerek sonuçların gerçekçi olması amaçlanmıştır.
- Alanda uzun zaman geçirilmesi: Araştırmacı, araştırmaya konu olan olguyu alanda uzun zaman gözlemlemiştir. Bundan dolayı, araştırmacının elde ettiği gözlemler, araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu çalışma, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının (DAKA) Van ilindeki turizm sektörüne katkılarını incelemek amacıyla yapılmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Bu tekniğin tercih edilmesinde çeşitli bağlamlarda farklı paydaşların deneyimlerini elde etmek amaçlanmaktadır (Yağar ve Dökme, 2018, s. 5). Bu kapsamda araştırmanın evrenini, Van'da bulunan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)'nın turizm ve kırsal kalkınma birimi, beşerî sermaye ve girişimcilik politikaları birimi ve genel sekreterlik birimi oluşturmaktadır. Turizm ve Kırsal Kalkınma Birimi'nde 5 kişi, Beşerî Sermaye ve Girişimcilik Politikaları Birimi'nde 5 kişi ve Genel Sekreterlik Biriminde ise 1 kişi olmak üzere toplamda 11 kişi görev yapmaktadır. Çalışmada kapsamında üç birimde görev yapmakta olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan beş kişiden veri elde edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen cevaplardan veri doygunluğuna ulaşıldığı için görüşmeler sonlandırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla DAKA'nın yukarıda bahsedilen birimlerinde çalışan kişilerden elde edilmiştir. Çalışma kapsamında soruların hazırlanmasında ilgili literatürden (Polat ve Özdemir Yılmaz, 2014; Aydoğdu ve Sezer, 2018; Şanlıoğlu ve Demirezen, 2020; Dalkıran ve Sarıca, 2020) yararlanılmıştır.

Çalışma için etik kurul izni Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu tarafından 27/04/2023 tarihinde verilmiştir. Araştırmaya yönelik veriler, 03/04/2023-07/04/2023 tarihleri arasında DAKA'da bulunan turizm ve kırsal kalkınma birimi ile beşerî sermaye ve girişimcilik politikaları ve genel sekreterlik birimlerinde çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden kişilerden elde edilmiştir.

Çalışmada yöneltilen sorular aşağıda yer almaktadır:

- Van'ın turizm temelli kalkınmasına yönelik olarak kurum bazında neler yapmaktasınız?
- Van'da turizm temelli kalkınmanın sağlanması için öncelik verilmesi gereken konular nelerdir?
- Ajans tarafından Van'a yönelik turizm temelli kalkınma amaçları belirlenirken turizm sektörü ile çalışılmakta mıdır?
- Turizm temelli kalkınma politikalarının belirlenmesine yönelik olarak düşünceleriniz nelerdir?
- Kurumunuz, Van'a yönelik turistik yatırımların artması için neler yapmaktadır?
- Kurumunuz, şehirdeki somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?
- Kurumunuz, Van'daki turizm sektöründeki hizmet kalitesini artırmak için neler yapmaktadır?
- Kurumunuzun, turizm temelli kalkınma için özel olarak belirlediği amaç ve hedefler bulunmakta mıdır?

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma temalarının meydana getirilmesinde katılımcılardan elde edilen cevaplar dikkate alınmıştır. Çalışma sırasında, araştırılan konu hakkında katılımcılar bilgilendirilmiş, ses kaydı alınması konusunda katılımcılardan izin alınmıştır. Alınan ses kayıtları betimsel analize tabi tutulmuş. Görüşme esnasında katılımcıların verdikleri cevaplarla konu dışına çıkmadıkları tespit edilmiş ve sorulara herhangi bir ekleme yapılmamıştır. Verilerin analizi süresi boyunca, alınan cevaplar ayıklanmış, bu işlemde sonra alınan cevaplardan tema, kategori ve alt kategoriler oluşturularak tablo haline getirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizi için herhangi bir bilgisayar destekli program kullanılmamıştır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcılara Yönelik Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmaya katılanlarla ilgili bazı tanıtıcı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara yönelik tanıtıcı bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Çalıştığı Birim	Kurumda Çalışma Süresi
K1	Erkek	42	İnşaat Mühendisi/Lisans	Turizm ve Kırsal Kalkınma Birimi	14
K2	Erkek	29	Turizm / Yüksek Lisans	Turizm ve Kırsal Kalkınma Birimi	3
K3	Kadın	38	Şehir ve Bölge Planlamacılığı / Lisans	Turizm ve Kırsal Kalkınma Birimi	12
K4	Erkek	54	Sosyoloji / Yüksek Lisans	Beşerî Sermaye ve Girişimcilik Birimi	14
K5	Erkek	44	Gıda Mühendisliği / Yüksek Lisans	Genel Sekreterlik	14

4.2. Van’da Turizm Temelli Kalkınmanın Sağlanmasına Yönelik Faaliyetler

Bu çalışmada verilen cevaplardan oluşan ilk tema, kurumsal faaliyetler teması olmuştur. Bu temaya göre aşağıda yer alan araştırma sorusuna cevap aranmıştır:

S1: Van’ın turizm temelli kalkınmasına yönelik olarak kurum bazında neler yapmaktasınız?

Katılımcıların bu soruya vermiş oldukları yanıtlar üç kategoride ortaya çıkmıştır. Tablo 2 incelendiğinde, tanıtım, planlama ve programlama, bilimsel faaliyetlerle ilgili çalışmalar yürüttüğü görülmektedir.

Tablo 2. Ajansın turizm temelli kalkınmaya yönelik olarak kurumsal faaliyetlere yönelik görüşleri

Tema	Kategori	Alt-kategori
Kurumsal Faaliyetler	Tanıtım	Destinasyon odaklı marka çalışması, destinasyon tasarımları, destinasyon tanıtım filmlerinin hazırlanması, markalaşma çalışmaları
	Planlama ve Programlama	Van gölü havzası sonuç odaklı programı, cazibe merkezlerini destekleme programları, turizm eylem planı, turizm odaklı eylem planı, sonuç odaklı programlar
	Bilimsel Faaliyetler	Çalıştay, kongre, sempozyum.

Tanıtım:

K3:.... turizm tanıtım filmlerinin yapılması, katalogların basılması, İran’la çift dilli bu tür faaliyetlerin yapılması, katalogların yapılması gibi çalışmalar yürütülüyor.

Van’a gelen yabancı turistlerin büyük çoğunluğu İran’dan gelmesi, Van’ın hedef pazarları arasında İran’ın yer almasında dolayı kalkınma ajansı bu anlamda tanıtım broşürlerinin, katalogların, medya araçlarının Farsça diline tercüme ettirmesi olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir.

Planlama ve Programlama:

K5:....teklif çağrılılarıyla, güdümlü projelerle doğrudan faaliyet desteği ile, fizibilite desteği ile cazibe merkezlerini destekleme programlarıyla turizm sektöründe önemli projeleri hayata geçirdik.

Van’da turizm sektörüne yönelik olarak proje desteği, fizibilite desteği olarak birtakım desteklerin sağlanması ayrıca cazibe merkezi olarak değerlendirildiği düşünülen yerlere yönelik programların oluşturulması göz önüne bulundurulduğunda turizm sektörünün güçlenmesini sağlayacak adımların atıldığı gözlemlenmektedir.

Bilimsel Faaliyetler:

K2:....bizim Van gölü sempozyumuna dahil olurken de temel mantığımız aslında sürdürülebilir turizm bağlamında işin içinde yer aldık. Onun devamında Urartu sempozyumu yapıldı, o sempozyum da yine kültürel miras turizmi anlamında öne çıkması gereken bir çalışmaydı.

Van'ın turizme yönelik sorunlarının ve güçlü yönlerinin tespitinde akademi ile sektör arasında bir bağ kurularak problemlerin tespitinde ve çözüm önerilerinin oluşturulmasında DAKA öncü bir rol üstlenmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusuna verilen cevaplardan oluşan tema turizm temelli kalkınma olmuştur. Buna göre aşağıda yer alan soruya cevap aranmıştır.

S2: Van'da turizm temelli kalkınmanın sağlanması için öncelik verilmesi gereken konular nelerdir?

Bu araştırma sorusuna verilen cevaplardan 6 tane kategori oluşturulmuştur. Tablo 3 incelendiğinde Ören yerleri, alternatif turizm, konaklama tesisleri, mekân kalitesi, tanıtım ve destinasyon yönetimidir alanlarında çalışmalar yürüttüğü görülmektedir.

Tablo 3. Van'da turizm temelli kalkınmanın sağlanması için öncelik verilmesi gereken konular

Tema	Kategori	Alt-kategori
Turizm Temelli Kalkınma	Ören Yerleri	Koruma kullanma dengesi, altyapı faaliyetlerinin desteklenmesi, yeni kazılan alanların çekim unsuru olarak değerlendirilmesi
	Alternatif Turizm	Sağlık turizmi, kıyı turizmi, dağcılık turizmi, diaspora turizmi, alışveriş turizmi
	Konaklama Tesisleri	Yatak kapasitesinin artırılması, konaklama ünitelerinin artırılması
	Mekân Kalitesi	Mesafe, açıklık, kamusalılık, tesislerin yokluğu
	Tanıtım	Kültürel değerlerin tanıtılmasında eksiklik
	Destinasyon Yönetimi	Kamu kurumlarının kapasite yetersizliği, kamunun bütçe yetersizliği, kamunun eylem ve strateji planlarının olmaması.

Ören Yerleri:

K1: Van Kalesi, Çavuştepe, Erciş'te yeni kazılan alanlar, Alayköy'de yeni kazılan alanlar mevcut, bu ören yerlerinin açılması ve turizme kazandırılması gerekir diye düşünüyorum.

Van ve çevresinde Urartu uygarlığına ait birçok yerin olduğu göz önüne alındığında bu alanların arkeolojik olarak değerlendirilip daha sonra turizme kazandırılmasında sponsor olunması veya birtakım desteklerin sağlanması hem bölgenin rekabet gücünü artıracak hem de arkeoloji turizmi için potansiyel oluşturacaktır.

Alternatif Turizm:

K2: Ahtamar adası da çok öne çıkan bir unsur. Onun yanı sıra Ahtamar'dan bahsetmişken aslında biraz da özel ilgi alınma girebilecek ve şimdiye kadar sadece bununla ilgili konusunun farkında olmadan adım atılmış çalışma, diaspora turizmi. Ermeni diasporası ile ilgili bir çalışma yapılabilirse, Ahtamar'da yıllar önce atılan adım yani ayin süreci o dönemde gelen kişileri bize gösterdi, Van'a anlattı, ilgiyi de gösterdi ve nihayetinde elimizde güçlü olarak Ahtamar adası var ve bu anlamda diaspora turizminin çok faydalı olacağına inanıyorum.

Geçmişte Ermenilerin yaşadıkları bölgeler arasında Van da bulunmaktadır ve tarihsel olarak burası Vaspurakan bölgesi olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda eskiden yaşamış oldukları bölgeleri tekrar görmek isteyen ve Van dışında yaşayan Ermeniler olabilir. Bu bağlamda Ermeni diasporasıyla iş birliğine gidilerek bu özel ilgi turizminde pay oluşturulabilir.

Konaklama Tesisleri:

K1:... konaklama ünitelerinin ve yatak kapasitelerinin artırılması Alanlarında çalışmalar yürütülebilir.

Konaklama arzının artırılması yararlı olacaktır çünkü özellikle kış dönemlerinde ve Nevruz dönemlerinde otellerde yer bulma sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu bakımdan konaklama tesislerinin yatak kapasitelerinin artırılması yerinde bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Mekân Kalitesi:

K3:...baktığımda, mekân kalitesinin bence çok önemli olduğunu düşünüyorum turizmde. Mesafenin, açıklığın, kamusallığın olmaması problem çünkü gelen kişi, burası Türkiye'nin güneyindeki bir yer gibi turizm bölgesi, oteller bölgesi gibi alanlar değil, gelen insan beş yıldızlı otele, her şey dahil otele oturup kalmıyor. Burada öyle bir sistem olmadığı için şehri de gezmek, şehirde de biraz nefes almak ihtiyacında, ben mekân kalitesinin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Tanıtım:

K3: ve tanıtım. Tanıtım en büyük eksikliğimiz olduğunu düşünüyorum. Bu işin turizm meraklısı olan insanlar kendi çabalarıyla küçük gruplarla belki atıyorum tarihi turistik yerleri

iyileştirilmiş durumda olmasına gzmeye gelebilir ya da yabancı turist ile gelen gene gelebilir ama bu işin tanıtım kısmı eksik olunca, bu böyle küçük noktalarda bireysel çabalarda kalıyor ve o büyük hani bacasız turizm haline, gerçek turizm gelirine dönüşemiyor.

Doğu Ekspresinin, Erzurum ve Kars'ın tanıtılmasında katkı sağladığı göz önüne alındığında Van'ın bu konuda yetersiz ve geride kaldığı düşünülmektedir. Tanıtım yetersiz kaldığın için turizm sektörü paydaşları tanıtım faaliyetlerini bireysel çabalarla yapmaktadır.

Destinasyon Yönetimi:

K4: Biz turizmi, il kültür ve turizm müdürlüğünün kapasitesine bırakmışız. O da yeterli sayıda insan kaynağı varsa, ne kadar parası varsa o kadar ilerleyebiliyor. Baktığımız zaman aslında turizmi biz bu anlamda temel problem, beşerî sermayeleri nitelikli değil, büyük oranda alan dışından insanlar istihdam ediliyor. Bütçeleri yok, zaten bu ikisi olmadığı için eylem planları ve stratejileri yok.

Destinasyon yönetim örgütünün kurulması bu alanda eksikliği giderecektir. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü sorumlu olduğu birçok alandan dolayı beşerî sermayesi yeterli gelmemekte ve bu da destinasyon yönetiminde sürecin ağır işlemesine sebep olmaktadır.

Araştırmanın üçüncü sorusuna verilen cevaplardan oluşan tema paydaşlar olmuştur. Buna göre aşağıda yer alan soruya cevap aranmıştır.

S3: Ajans tarafından Van'a yönelik turizm temelli kalkınma amaçları belirlenirken turizm sektörü ile çalışılmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna verilen cevaplardan iki tane kategori oluşmuştur. Tablo 4 incelendiğinde bunlar; kamu sektörü ve özel sektördür.

Tablo 4. DAKA'nın çalıştığı turizm sektörü paydaşları

Tema	Kategori	Alt-kategori
Paydaşlar	Kamu Sektörü	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Üniversite, Karayolları bölge müdürlüğü, yerel yönetimlerin ilgili turizm departmanları
	Özel Sektör	Oteller, seyahat acenteleri, sivil toplum kuruluşları, TÜRSAB

Kamu Sektörü:

K1: Yapılan tüm çalışmalarda katılımcılık ilkesi ön plana çıkıyor. İşte, örnek verecek olursak, Van Gölü Destinasyonu Turizm Eylem Planı çalışmasında, kültür ve turizm il müdürlüğü, oteller, üniversitemiz, bunların tamamından diğer turizmle alakalı, altyapı ile ilgili tüm kurumlardan görüşler alındı.

K5: Diğer yandan yürütülen destek programlarının içeriğine göre turizm paydaşları değişmekte olup özellik çalışılan bir turizm paydaşı bulunmamaktadır. Daha net anlatmak gerekirse örneğin teklif çağrısı mali destek programlarında paydaşlar başvuru yapmakta ve belirli kriterlere göre bağımsız değerlendiricilerin ve değerlendirme komitesinin yaptığı tamamen objektif değerlendirmeler neticesinde en yüksek puan alan projeler program bütçesi çerçevesinde desteklenmektedir.

Özel sektör:

K4:.... tabi çalışmaktayız, otelciler, seyahat acenteleri, sivil toplum kuruluşları... bunlarla koordinasyon halindeyiz.

Araştırmanın dördüncü sorusuna verilen cevaplardan elde edilen tema, politika belirleme teması olmuştur.

S4: Turizm temelli kalkınma politikalarının belirlenmesine yönelik olarak düşünceleriniz nelerdir?

Bu tema, 3 kategoriden oluşmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde bunlar; kamu, yerel halk ve yerel iş dünyasıdır.

Tablo 5. Turizm temelli kalkınma politikalarının belirlenmesine yönelik olarak düşünceler

Tema	Kategori	Alt-kategori
Politika Belirleme	Kamu	Destinasyon yönetim örgütünün kurulması, liyakat, bölge planı hazırlama, KTB'nin bürokratik yavaşlığı, beşerî sermaye eksikliği, KTB'nin ayrılması, finansman yetersizliği, yerel yönetimlerin turizm birimlerine istihdam sağlanması, il kültür ve turizm müdürlüğünün insan kaynaklarının yetersizliği
	Yerel halk	Turizm hakkında bilinçlendirilmesi, katılımcılığın artırılması
	Yerel iş dünyası	Kamu ile ortaklık, kamu ile ortak strateji belirlenmesi, ekonomik faydalar

Kamu:

K4: Belki de en önemlisi, Van büyük bir şehir.....belediyelerin turizm departmanları var maalesef, o departmanları ilgililerin istihdamıyla geliştirilmesi gerekiyor ve bence bu konuda bir eksiğimiz daha var, beşeri sermaye, turizm politikalarını güncelleştiren sizin gibi değerli hocalarımız, yani üniversitelerin bu konu gayretlerinin yanı sıra bu konuyu bir istihdam aracı, girişim aracı olarak gören gençlerin yetiştirilmesi, bu konuda farkındalığın yaratılması gerekir.

İl bazında turizm politikalarının oluşturulmasında kamu paydaşlarının görüşlerinin alınması önemlidir ancak gerçekçi bir turizm politikasının oluşturulmasında ilgili birimlerde turizm mezunu kişilerin istihdam edilmesi politika oluşturulmasında ve uygulanmasında katkı sunacaktır.

Yerel halk:

K3:....yerelliğin çok önemli bir yeri var çünkü paydaşlarınız gönüllü değilse bir şey yapmakta gerçekten zorlanıyorsunuz. Bu konuda yerelden yukarıya merkeze doğru bir akımın olması doğal.

Yerel halkın turizmden ne beklediğini bilmek ve ona göre faaliyetlerde bulunmak gereklidir. Yerel halkın gönüllü bir şekilde turizm hareketine katılmasını da sağlamak gereklidir. Gönüllü bir şekilde katılımın sağlanması sayesinde turizm şehirde gelişecek ve istihdam alanları yaratacaktır.

Yerel iş dünyası:

K5: Turizm sektöründeki gelişmeden doğrudan ve dolaylı etkilenen birçok sektör vardır. Bunların başında tarım, hizmetler, imalat, bankacılık ve ticaret sektörleri geliyor. Bölgede turizmin gelişmesiyle bağlı sektörlerin de gelişmesinin sağlanacağı ve bölgesel kalkınmanın farklı enstrümanlarla desteklenmesinin faydalı olacağını düşünüyoruz.

Bölgesel kalkınmada sadece kamu sektörünün sağladığı destekler yeterli değildir. Kamu kesiminin sağladığı desteklere ek olarak özel sektörün de katkı sunması gerekmektedir. Bu bağlamda kalkınma destek olmak için özel sektöre kredi kullanımında kolaylık gibi birtakım destekler bankacılı ve finans sektörleri tarafından sağlanabilir.

Araştırmanın beşinci sorusuna verilen yanıtlardan oluşan tema, yatırım olmuştur. Buna göre aşağıdaki soruya cevap aranmıştır

S5: Kurumunuz, Van'a yönelik turistik yatırımların artması için neler yapmaktadır

Bu sorudan elde edilen cevaplara göre 2 kategori oluşmuştur. Tablo 6'ya göre bunlar: altyapı yatırımları ve turistik tesislere yönelik yatırımlar.

Tablo 6. DAKA'nın yapmış olduğu turistik yatırımlar

Tema	Kategori	Alt-kategori
Yatırım	Altyapı yatırımları	Mali destek programları, turistik çekim unsurlarının yollarının yapılması, kamu kurumlarının koordineli çalışması, fon kurulması ve altyapının desteklenmesi
	Turistik tesislere yönelik yatırımlar	Otellerin kapasitelerinin artırılması, bungalov tarzı konaklama ünitesi yatırım desteği, butik otel tarzı konaklama ünitesi yatırım desteği, dış cephe iyileştirme, tefrişat, konaklama işletmelerinin hizmet altyapısının iyileştirilmesi.

Altyapı yatırımları:

K2: DAKA'nın turizm biriminin hazırlığında olduğu hatta hazırlığını bitirdiği bir destek çağrısı var. Mayıs ile Eylül ayında planlanan, bu çağrıyla özel sektöre yönelik hem kamuya hem özel sektöre, özel sektörün çok özgül bir ağırlığı var orada, bir çağrıda bulunulacak, yeni yatırımı temel olarak bir çalışma planlıyoruz. Burada da aslında iş dünyasını turizm gelişimine veya turizm kalkınmasında işin tam da merkezine oturtuyoruz.

Altyapı eksikliği Van ve çevre illerde diğer bölgelere nazaran daha fazla hissedilir durumdadır. Ören yerlerine giden yolların bakımsızlığı, ören yerlerinde lavabo eksikliği, yol üzerinde mola verilecek tesislerin bulunmaması gibi durumlar göz önüne alındığında kurumun bu konuda özel sektörle iş birliği yaparak sorunların çözümüne katkı sağladığı düşünülmektedir.

Turistik tesislere yönelik yatırımlar:

K1:....bizim sağladığımız destekler daha çok otelin yenilenmesi olabilir, tefrişatının yenilenmesi olabilir, Edremit'teki bir otelde dış cephede iyileştirme yapıldı hem de tefrişat yapıldı ama buna özel bir programımız yok. Bizim buradaki amacımızkapasite artırılması, tefrişatın yenilenmesi, hizmet altyapısının iyileştirilmesi.....

Araştırmanın altıncı sorusuna verilen yanıtlardan oluşan tema, kültürel miras olmuştur. Buna göre aşağıdaki soruya cevap aranmıştır

S6: Kurumunuz, Van'ın somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?

Bu sorudan elde edilen cevaplara göre 2 kategori oluşmuştur. Tablo 7'ye göre bunlar: somut olan kültürel miras ve somut olmayan kültürel mirastır.

Tablo 7. Somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik olarak yapılan faaliyetler

Tema	Kategori	Alt-kategori
Kültürel Miras	Somut olan	Van Müzesinin (Urartu müzesi) kurulması, Eski Van Şehrinin ayağa kaldırılması projesi, mekânsal kalite artırım projeleri, Van Bedesten Çarşısı, Tuşba Bedesten Çarşısı, Tarihi Van Evleri, Ayanis Kalesi, Hoşap Kalesi Harem Mekanı Projesi
	Somut olmayan	Van müzesinin (Urartu Müzesi), Somut olmayan kültürel miras envanter çalışması

Somut olan kültürel miras:

K3:.....en fazla en büyük bütçeli olan projeler, mekânsal kalite artırım projeleriydi. Onlara hala yapmaya devam ediyoruz. Şu anda mesela bir bedesten çarşısı projemiz var, Eski Van Şehri'nin yenilenmesi çalışması var, bunlar bayağı büyük bütçeli projeler.

Van'da somut olan kültürel mirasa yönelik olarak birçok unsur bulunmaktadır ve bunlara yönelik projelerin finansman konusunda birtakım sıkıntıları mevcuttur. DAKA bu konuda destek sağlayarak somut olan kültürel mirasın tekrar canlandırılıp turizme kazandırılmasında katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Somut olmayan kültürel miras:

K1:Van'ın Somut Olmayan Kültürel Mirasının gelecek nesillere aktarılması konusundaydı bu çalışma, üniversite hocalarıyla çalışma yürüttük, ara raporu da hazırlandı....

Araştırmanın yedinci sorusuna verilen yanıtlardan oluşan tema, turizmde hizmet kalitesi olmuştur. Buna göre aşağıdaki soruya cevap aranmıştır

S7: Kurumunuz, Van'daki turizm sektörünün hizmet kalitesini artırmak için neler yapmaktadır?

Bu sorudan elde edilen cevaplara göre 2 kategori oluşmuştur. Tablo 8 incelendiğinde bunların eğitim ve danışmanlık olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Van'daki turizm sektörü hizmet kalitesini artırmak için yapılan faaliyetler

Tema	Kategori	Alt-kategori
Turizmde Hizmet Kalitesi	Eğitim	Konaklama sektörüne yönelik eğitim, kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik eğitim, Profesyonel turist rehberlerine yönelik eğitim, yönetici niteliğinin artmasına yönelik eğitim, konaklama sektörüne yönelik ara eleman yetiştirme, Yüzen otel projesi
	Danışmanlık	STK'lere, işletmecilere ve yatırımcılara yönelik proje yazma eğitimi

Eğitim:

K3:.... eğitim kurumlarının kalitesini artırıp eğitim veren insanların kalitesini artırabilerseniz ancak o eğitimi sağlayabilirsiniz, eğitilmiş personeli burada tutmayı sağlayabilirsiniz. İstihdam alanı düşük, yaşam kalitesi düşük tamam yaşam kolay ama kalite olarak birim bazında baktığımızda çok şey düşük.

Danışmanlık:

K1:.... Biz ilanlara çıkarak işletmecilere, yatırımcılara yönelik olarak çeşitli danışmanlık hizmeti veriyoruz, böyle bir programımız var açıkçası....

Turizm sektöründe rekabet yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Hizmet kalitesinin özellikle de çalışan personel açısından sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanmasında işletmeler kendileri inisiyatif olarak kendi çalışanlarını eğitime tabi tutmaktadır. Ancak bu duruma ek olarak DAKA da turizm sektöründe hizmet kalitesinin artırılmasında sorumluluk üstlenmektedir.

Araştırmanın sekizinci sorusuna verilen yanıtlardan oluşan tema, amaç ve hedefler olmuştur. Buna göre aşağıdaki soruya cevap aranmıştır

S8: Kurumunuzun turizm temelli kalkınma için özel olarak belirlediği amaç ve hedefler bulunmakta mıdır?

Bu sorudan elde edilen cevaplara göre 11 kategori oluşmuştur. Tablo 9 incelendiğinde bunların; ekonomik, sürdürülebilirlik, alternatif turizm, hizmet kalitesi, insan kaynakları, ulaşım, yatırım, pazarlama, danışmanlık, planlama ve örgütlenme olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. DAKA'nın turizme yönelik olarak özel belirlediği amaç ve hedefler

Tema	Kategori	Alt-Kategori
Amaç ve Hedefler	Ekonomik	İktisadi payın artırılması, maddi kaynak sıkıntısı
	Sürdürülebilirlik	Turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması
	Alternatif turizm	Kültür turizmi, sağlık turizmi, termal turizm, spor turizmi, inanç turizmi, eko turizm, gastronomi turizmi, agro turizm, macera turizmi, su altı dalış turizmi.
	Hizmet kalitesi	Turizm sektöründe çalışan personellerin hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, bütünsel hizmet kalitesinin sağlanması projesi, tur olanakları ve seyahat acentelerinin hizmetlerinin geliştirilmesi
	İnsan kaynakları	Projeyi uygulayacak insan kaynağının bulunmaması
	Ulaşım	Ulaşım imkanlarının iyileştirilmesi
	Yatırım	Yüksek irtifa spor kampı projesi
	Pazarlama	Destinasyon odaklı markalaşma çalışmaları, ulusal ve uluslararası pazarlara yönelik tanıtım çalışmaları, İran masasının kurulması
	Danışmanlık	Yöresel ve kırsal ürünlerin ticarileştirilmesi programı
	Planlama	Destinasyon eylem planı, turizm eylem planı
	Örgütlenme	Turizm ve kırsal kalkınma biriminin ajansta bulunması.

Ekonomik:

K3:.... Strateji ve planlar hazırlıyoruz ancak iş bunu uygulamaya geldiğinde maddi kaynak bulamıyoruz...

Sürdürülebilirlik:

K1:... kültürel, tarihî ve doğal varlıklar turizme kazandırılacak, alternatif turizm altyapısı oluşturularak turizm faaliyetleri tüm yıla yayılacaktır.

Alternatif turizm:

K1: sağlık turizmi, agroturizm, ekoturizm, macera turizmi gibi bölgenin kültürel yapısına uygun alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi

Hizmet kalitesi:

K1:..... Turizmde Bütünsel Hizmet Kalitesinin Sağlanması Projesi

İnsan kaynakları:

K3:... bazı yerlerde hazırladığımız projeler için insan kaynağı sıkıntısı çekildiği için uygulanamıyor.

Ulaşım:

K1: ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi, tur olanakları ve seyahat acente hizmetlerinin iyileştirilmesi çalışmaları desteklenmesi.

Yatırım:

K5:..... kış turizmine yönelik olarak otel yaptık, bu bile amaç ve hedeflerimizi göstermesi açısından önemli diye düşünüyorum.

Pazarlama:

K1:....diğer bir yandan Destinasyon odaklı markalaşma çalışmaları yürütülmesi.....

Danışmanlık:

K1:...danışmanlık olarak Yöresel ve Kırsal Ürünlerin Üretilmesi, Ticarileştirilmesi ve Markalaşması Programı.....

Planlama:

K2:....bizim turizm eylem planımız var , bu plandan yola çıkarak ortaya koyduğumuz hedefleri gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Örgütlenme:

K2:.... kurumumuzda turizm ve kalkınma biriminin olması bile turizm açısından özel bir hedef ve amaç koyduğumuzu gösteriyor... diğer yandan ise biz kurum olarak destinasyon yönetim örgütünün temellerini attık.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kalkınma ajansları, yerel idare anlamında hem bölgesel bazda hem de şehir bazında rekabet edilebilirliğin artmasında, istihdam yaratılmasında, yatırım gibi mali destek konularında önemli sorumluluklara sahip bir kuruluştur. Bu sorumluluklarla birlikte, bölgeyi tanıyan en iyi kuruluşlardan birisi olmasından dolayı da bünyesinde bulunan şehirlerdeki potansiyeli harekete geçirebilecek niteliktedirler. Kalkınma ajanslarının proje destekleri gibi konularda para kaynağı gibi görülmemesi için şehir bazında yapılan projeleri dikkatli bir şekilde takip etmeli ve sonuçlarından haberdar olmalıdır.

Araştırmaya konu olan DAKA'nın Van'da turizm faaliyetlerine yönelik olarak yapmış olduğu faaliyetleri incelendiğinde tanıtım, planlama ve programlama faaliyetlerinin ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Tanıtım faaliyetlerinin, katalog hazırlanması, filmlerin hazırlanması, yöresel ürün fuarlarına gidilerek gastronomi anlamında da şehre canlılık kazandırılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Diğer yandan ise turizm odaklı eylem planı, cazibe merkezlerini destekleme programları ile hem turizme yönelik olarak izlenecek yol haritası belirlenmiş ve kültürel mirasın tekrar canlandırılması konusunda önemli desteklerin sağlandığı görülmüştür. Bilimsel faaliyetler ile Van'ın turizmde yaşadığı sorunların tespit edilmesi yolunda da önemli adımlar atılmıştır. Turizm temelli kalkınma temasında ise, söz konusu ajans, ören yerlerine yönelik altyapı sorunlarının farkında olduğu ve bunlara bir çözüm arayışında olduğu anlaşılmaktadır. Ajansın bu alanda dikkat ettiği husus koruma-kullanma dengesinin sağlanması ve ören yerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamasıdır. Ajans, Van'ın sahip olduğu alternatif turizm potansiyelinin farkında vararak bu turizm türlerine yönelik olarak da birtakım adımlar atmaya planlaması şehre bir canlılık kazandırmayı amaçladığını aynı zamanda sadece bir turizm türüne bağlı kalmamayı hedeflediğini göstermektedir. Bu alanda, dikkat çeken husus Van'ın sahip olduğu Ermeni mirasını diaspora aracılığıyla kullanılarak turist çekiciliğinin sağlanmasıdır. Özellikle, nevruz bayramı nedeniyle İranlı turistlerin Van'a gelmesi ve kalış sürelerinin uzun olması durumu dikkate alındığında, ajans bu konuda konaklama sektörüne yönelik olarak kapasite artırma desteği verdiği anlaşılmıştır.

Şehrin turizm temelli kalkınmasına yönelik olarak belki de dikkatlerden kaçan en önemli husus mekân kalitesidir. Bu anlamda, sahip olunan kültürel mirasın kaderine terk edilmiş olması, şehirlerdeki otellerin belirli bir plana uyularak yapılamaması, kamusal sınırların muğlaklığı gibi nedenlerden dolayı turistlerin şehirde vakit geçirmeleri zorlaşmaktadır. Turizmden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe ile personel yetersizliği turizm temelli kalkınmaya yönelik olarak çözülmesi gereken konular arasında yer almaktadır.

Başka bir husus ise, araştırmaya konu olan ajans turizme yönelik olarak plan, program ve hedeflerin belirlenmesi hususunda şehirdeki tüm turizm paydaşlarının görüşlerini alması ve buna yönelik olarak da birtakım eylemlerde bulunması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Politika belirleme konusunda ise, turizm temelli kalkınmanın sağlanmasında kamu kurumları ve kuruluşlarında turizm mezunu adayların yer almasının sağlanması gerektiği

düşünülmektedir. Böylece, beşerî sermaye bakımından da şehrin potansiyelinin artacağı anlaşılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bürokratik yavaşlığının aşılmasında, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün personel yetersizliğinden dolayı işlerin yavaş yürümesi, finansal kaynakların yeterli olamamasından dolayı Kapadokya örneğinde olduğu gibi Destinasyon Yönetim Örgütlerinin kurulması gerekmektedir. Aynı zamanda, yerel halkın turizme yönelik bilinç kazanması da turizme yönelik olarak yapılması gereken işlerin başında gelmektedir. Özellikle, yerel iş dünyası ile iş birliği kurularak ortak stratejilerin belirlenmesi lazımdır.

Yatırım anlamında ise, turistik çekim merkezlerinin altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekliliği görüşü ortaya çıkmıştır ancak maliyetlerin fazla olması veya öncelik durumlarından dolayı bu alanlara yönelik olarak bir fon kurulması gerektiği tespit edilmiştir. Ayrıca, turistik yatırım anlamında kamu kurumlarının birbirinden habersiz çalışmaması gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Şehre yönelik olarak farklı turizm taleplerini ve türlerini karşılamaya yönelik olarak birtakım desteklerin verilmesi olumlu bir gelişmedir.

Kültürel miras konusunda, söz konusu kurumun yaptığı en olumlu iş, Van veya Urartu Müzesi'nin kurulmasıdır. Bu sayede Urartu uygarlığına başkentlik yapmış bir ilin sahip olduğu mirası sergileme fırsatı doğmuştur. Ayrıca, kaybolamaya yüz tutmuş somut olmayan kültürel mirasa yönelik envanter çalışmasının da yapılması önemli faaliyetler arasındadır.

Turizmde hizmet kalitesinin artmasına yönelik olarak yapılan faaliyetler değerlendirildiğinde sadece eksik olan alanın seyahat acenteleri olduğu anlaşılmıştır. Özellikle, şehirdeki tüm turizm paydaşlarına eğitimler verilmesi, proje desteği ile finansman sağlanması gibi konular dikkate alındığında ajans pozitif bir ilerleme sağlamıştır.

Turizme yönelik olarak özel ve amaçlar konusunda ise, ajans, ekonomik, alternatif turizm, sürdürülebilirlik, hizmet kalitesi, insan kaynakları, ulaşım, yatırım, pazarlama, danışmanlık, planlama ve örgütlenme konularında özel hedef ve amaçlar belirlediği anlaşılmıştır. Ekonomik bakımdan şehrin turizmdeki payının artırılması, maddi kaynak bulamama gibi sorunların üstesinden gelinmesi, turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması, tek bir turizm türüne bağlı olmayıp alternatif turizm türlerine yönelme, turizm sektöründeki hizmet kalitesini artırma, projeleri uygulayacak insan kaynaklarını bulma, bölgenin en çok sıkıntı çektiği ulaşım imkanlarının geliştirilmesi konularında ajansın hedefleri bulunması Van özelinde olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir.

Özkul ve Demirer (2012) tarafından yapılan çalışmadaki veriler incelendiğinde araştırmaya konu olan kalkınma ajanslarının belirli destinasyonlardaki niş pazarlara yoğunlaşmadığı, pazarlama iletişimi kapsamında marka örgütlenmesine gidemediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada DAKA'nın, Van özelinde şehrin niş pazarlarına yönelik olarak alternatif turizm çeşitleri üzerinden bir girişimde bulunduğu ve örgütlenme konusunda ise destinasyon yönetim örgütünün kurulması için birtakım faaliyetlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, şehirlerin ulusal ve uluslararası pazarlarda tanıtımı için faaliyetler bulunulduğu verisi, bu çalışmada tanıtım kapsamında elde edilen verilerle benzerlik göstermektedir.

Trakya Kalkınma Ajansı'nın desteklediği turizm projeleri açısından Dalkıran ve Sarıca (2020) tarafından yapılan çalışmada ise, ajansın Turizm Master Planı hazırlayarak bir yol haritası belirlediği, turizm alanındaki desteklerin ilgili plana uyumlu olduğu ve alternatif turizm türlerine destek verildiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, DAKA'nın Turizm Master Planı hazırlamak için geç kaldığı ancak hazırlamış olduğu planda alternatif turizm türlerine yönelik olarak desteklerin verileceği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, alternatif turizm konusu hakkında veriler benzerlik göstermektedir. Polat ve Özdemir Yılmaz (2014) tarafından yapılan çalışmada Güney Marmara Kalkınma Ajansının, turizm konusunda özellikle tanıtım alanında sektörle iş birliğine gittiği, bölge dinamiklerinin neler olduğunu tespiti için sektörle beraber bu belirlemeleri yaptığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda DAKA, şehrin sorunlarının tespiti için bilimsel yollarla sektör paydaşlarını bir araya getirerek çözüm arayışında bulunmuştur. Ayrıca, iki ajansta da turizm alanında mezun kişilerin istihdam sayısının düşük olması ortak bir durum teşkil etmektedir. Bu durumda, turizmle ilgili birimlerde turizm mezunu kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.

Vatansever Deviren ve Yıldız (2014) 'ın yapmış olduğu çalışmada Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın bölgeye dinamizm kazandırdığı ve bölgesel rekabet gücüne olumlu etkide bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan, DAKA ulusal ve uluslararası pazarlarda Van'ı tanıtmak için faaliyetlerde bulunması, en yakın komşusu olan İran için ayrı bir masa kurması, sağlık turizmi anlamında Irak ve İran'ı potansiyel pazarlar olarak görmesi hem rekabet gücüne olumlu bir katkı sağlayacak hem de Van'ın uluslararası pazarlarda tanınmasına yönelik katkılar sağlayacaktır. Bu bakımdan iki ajansın da yaptıkları faaliyetler bölgesel rekabetin artmasına yönelik olarak benzerlik taşımaktadır.

Özkan, Yıldırım Saçlık ve Yeşildağ (2014) yapmış oldukları çalışmada Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın turizme verdiği mali destek proje detseği sayesinde, istihdam, turizme yeni alanlar, turistik tesislerin yenilenmesi, nitelikli iş gücünün meydana getirilmesi bakımından eğitim verildiğini tespit etmişlerdir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde DAKA'nın da turizm sektörüne yönelik olarak benzer faaliyetlerde bulunduğu yapılan bu çalışmada elde edilmiştir. DAKA, turizm sektörüne yönelik olarak birtakım eğitim faaliyetleri yaptığı gibi, üniversite ile iş birliğine giderek turizm sektörüne yönelik olarak eğitimler vermiştir.

Aydoğdu ve Sezer (2018) KUZKA'nın Kastamonu özelinde turizm alanında yapmış olduğu faaliyetleri incelediği çalışmada, ilgili yazarlar, turizm paydaşlarının projelerden yeteri kadar yararlanamadıklarını, bölgede ajans ile iş birliği yapabilecek STK'lerin bulunmadığını, paydaş koordinasyonunun tam anlamıyla sağlanmadığını diğer taraftan ise bütünleşik turizm planı, il turizm eylem planı sayesinde sorunlara gerçekçi çözümler üretildiğini ve turizm alanında lisans mezunlarının istihdam edildiğini tespit etmişlerdir. Bu bakımdan DAKA, plan hazırlama açısından KUZKA ile benzerlik göstermesine rağmen turizm lisans eğitimi almış iş gören sayısının az olması bakımından geride kalmıştır. Ayrıca, turizm paydaşlarının yeteri kadar projelerden yararlanamaması, kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği gibi konular bakımından iki ajans da benzerlik göstermektedir.

Özsoy ve ark (2020) tarafından yapılan çalışmada Ahiler kalkınma ajansının turizme yönelik olarak özel hedefler ve amaçlar belirlediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, DAKA'nın da turizme yönelik olarak amaç ve hedeflerinin tespit edildiği ve bu doğrultuda faaliyetlerini yönettiği anlaşılmıştır.

Alpaslan ve Aydın (2021) tarafından Dicle Kalkınma Ajansı özelinde yapılan çalışmada, ajansın vermiş olduğu destek sayesinde turizm alanında istihdama katkıda bulunduğu, kültürel varlıkların ortaya çıkmasının sağlandığı, konaklama tesislerin yenilenmesine katkıda bulunduğu, hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik olarak faaliyetler yaptığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan DAKA'nın da benzer faaliyetlerde bulunduğu anlaşılmıştır.

Yapılan bu çalışmada DAKA'nın Van özelinde yapmış olduğu faaliyetler incelenmiştir. Çalışmada doğal olarak birtakım sınırlılıklara sahiptir. Bu sınırlılıkların başında, turizm faaliyetlerinin sadece Van özelinde incelenmesi gelmektedir. Bunun yanı sıra çalışmada

sadece 4 uzmandan yararlanılması araştırmanın diğer bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Gelecek çalışmalarda, ajansın yapmış olduğu faaliyetlerin tüm turizm paydaşlarının değerlendirmesine yönelik çalışmalar yapılması ajansın turizm faaliyetlerini anlama ve yorumlama açısından yararlı olacaktır. Bu bakımdan çalışmadan elde edilen veriler incelendiğinde birtakım önerilerde bulunulabilir. Bunlar şunlardır:

- Proje hazırlama ve yazma eğitimlerinin daha geniş kitlelere duyurularak özellikle turizm paydaşlarının katılması sağlanabilir,
- Hazırlanacak olan plan ve strateji belgelerinde şehrin sahip olduğu turizm kaynaklarının uzun vadede hangi faydaları sağlayacağı tespit edilmelidir,
- Yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi hususunda, toplumla daha fazla iletişime geçilmelidir.
- Turizm ve kalkınma biriminden turizm mezunu kişilerin daha fazla istihdam edilmesi sağlanmalıdır.
- Kültürel Miras konusunda yerel halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Sağlık turizmi için kente var olan işletme sayısının artırılması için gerekli paydaşlarla iş birliğine gidilmelidir.

İlerideki çalışmalarda, kalkınma ajanslarının yapmış oldukları faaliyetler karşılaştırmalı olarak incelenebilir, şehirler bazında tüm turizm paydaşların dahil edileceği araştırmalar yapılabilir ve son olarak daha büyük sayıda katılımcı ile farklı uygulamalar gerçekleştirilerek literatüre katkı sağlanabilir. Diğer yandan, bu çalışmaya alternatif olarak Van özelinde çeşitli araştırma yöntem ve teknik yaklaşımları benimsenerek farklı örneklem gruplarına uygulanabilir.

6. KAYNAKÇA

- Alpaslan, E. T. ve Aydın, H. İ. (2021). Turizmin Gelişmesinde Kalkınma Ajanslarının Rolü: Dicle Kalkınma Ajansı Örneği. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 4 (3), 110-124.
- Apalı, A. ve Yıldız, R. (2015). “Bölgesel Kalkınma Ajansları: Fransa ve İngiltere Örnekleri”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* 1(23):66-88.
- Aydoğdu, A. ve Sezer, M. (2018). Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişimine Etkileri: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı-Kastamonu Örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(19), 584-601.
- Bakırcı, F., Demet Ekinci, E. ve Şahinoğlu, T. (2014). “Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında bir Uygulama”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18(2):281-98.
- Başol, K., Durman, M. ve Çelik, M. Y. (2005). “Kalkınma Sürecinin Lokomotif: Doğal Kaynaklar”. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* (14):61-71.
- Baykul, A. ve Maden Işık, S. (2017). “Bölgesel Kalkınma ve Turizm İlişkisi: TR61 Bölgesi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi* 1(2):65-73.
- Bilici, N. ve Işık, Z. (2018). “Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği”. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 4(1):1-21. doi: 10.22466/acusbd.409621.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Özel Sayı: Güvenlik, 1-47
- Creswell, J. W. (2019). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (3rd Edition). SAGE Publications Inc.
- Çakır, R. A. ve Sandalcılar, A. R. (2018). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri: Rize Ayder Turizm Nölgesi Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 342-360.

- Çelik, M. Y. ve Erkan, H. (2010). “Küreselleşme Kalkınma İlişkisi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (26):183-96.
- Dalkıran, G. B. ve Sarıca, G. (2020). Kalkınma Ajanslarının Bölge Alternatif Turizm Pazarına Etkileri: Trakya Kalkınma Ajansı Örneği. *Balkan ve Yakındoğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(Special Issue). 158-170.
- Doğan, S. ve Yıldız, Z. (2007). “Bölgesel Kalkınma, Turizm İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (6):147-81.
- Gereffi, G. ve Fonda, S. (1992). Regional Paths of Development. *Annual Review of Sociology*, 18, 419- 448.
- Işık, N. ve Kılınç, E. C. (2011). “Bölgesel Kalkınma’da Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* 2011(2):9-54.
- İncekara, A. ve Kılınç Savrul, B. (2011). “Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”. *Istanbul Journal of Sociological Studies* (44):91-132.
- Karataş, M. ve Çankaya, E. (2010). “İktisadi Kalkınma Sürecinde Beşerî Sermayeye İlişkin Bir İnceleme”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(3):29-55. doi: 10.20875/SB.29592.
- Künü, S., Hopoğlu, S., Sökmen, Ö. ve Güneş, Ç. (2015). “Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (7):71-93.
- Mesci, Z. ve Karagöz, A. (2020). “Bölgesel Kalkınmada Turizm Girişimciliğinin Rolü: Akçakoca Örneği”. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi* 17(2):203-31. doi: 10.24010/soid.665678.
- Özaslan, A. ve Ünlü, H. (2015). “Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikalarında Değişim ve Kalkınma Ajansları”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(13):64-83.

- Özkan, Ç., Yıldırım Saçlık, M. ve Yeşildağ, B. (2014). Kalkınma Ajanslarının Sürdürülebilir Bölgesel Turizmin Gelişimine Etkisi: GMKA Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(27), 34-44.
- Özkan, B. İ. ve Boylu, Y. (2022). Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Turizmin Gelişmesindeki Rolü: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) Örneği, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(4), 2903-2922
- Özkul, E., ve Demirer, D. (2012). Şehirlerin Turistik Markalaşmasında Kalkınma Ajanslarının Rolü: Bölge Planları Üzerine Bir Doküman İncelemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 157-181.
- Özsoy, A., Çokal, Z., Deniz, G. ve Dalkılıç, F. (2021, Ekim). Turizmin Bölgesel Gelişiminde Kalkınma Ajanslarının Rolü: Ahiler Kalkınma Ajansı Örneği. *Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, Nevşehir, Türkiye.
- Polat, E. ve Özdemir Yılmaz, G. (2014). Kalkınma Ajanslarının Turizmin Gelişmesindeki Önemi: Güney Marmara Kalkınma Ajansı örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*.9 (1), 137-160.
- Scutariu, A. L. ve Hapenciuc, C. V. (2008). "The Tourism in View of Regional Development in the North-East Region of Romania". *The USV Annals of Economics and Public Administration* 8(1):36-43.
- Sevinç, H. (2011). "Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye’de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 6(2):35-54.
- Şanlıoğlu, Ö ve Demirezen, B. (2020). "Turizm Sektörünün Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Rolü: Kayseri İline Yönelik Nitel Bir Araştırma". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(3):117-39.
- Şengel, Ü ve Zengin, B. (2017). "Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolünün Yerel Halkın Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi". *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi* 1(2):1-19. doi: 10.26677/tutad.2017.5.
- Telfer, D. J. ve Sharpley, R. (2008). *Tourism and Development in the Developing World*. Taylor & Francis Group.

- Todaro, M. P. (1989). *Economic Development in the Third World*. (4th Edition). Longman
- Tolunay, A ve Akyol, A. (2006). “Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* (2):116-27.
- Yağar, F., Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yayar, R. ve Demir, Y. (2012). “Bölgesel Kalkınma ve Yatırım Teşvikleri: Tokat İlinde Bir Uygulama”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (29):119-46.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş, 10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Z. ve İncekaş, E. (2018). “Türkiye’de İnovasyon ve Bölgesel Kalkınma”. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2(1):154-69.

1. Etik Kurul İzin Belgesi: Araştırma verilerinin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu tarafından 27/04/2023 tarihinde verilmiştir.

2. Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sunduklarını beyan eder.

3. Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

The Role of Development Agencies in the Tourism Development: Eastern Development Agency (DAKA) – The Case of Van

Bahadır İnanç ÖZKAN

Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance

Yasin BOYLU

Kyrgyz-Turkish Manas University, Faculty of Tourism, Department of Tourism and Hotel Management

Extensive Summary

Development and growth are among the main basic goals and objectives of the countries. The main factor in achieving this goal is to use the country's existing resources and opportunities in the most efficient and rational way. It is known that development is an issue that is taken seriously by countries. With the effect of the Great Depression in 1929, countries started to plan their development activities from the center, but with the start of globalization in the 1980s and the disintegration of the Soviet Union, development began to be handled regionally. Development can be defined as the growth or development in the economy between certain periods in a country and the improvement in people's living standards, the quality of the products supplied, and the improvement in the entire production system. The main purpose of development is to create local and regional employment, to expand the existing employment opportunities and to improve living conditions without causing damage to the natural and environmental resources (Sevinç, 2011, p. 36,40; Özkan & Boylu, 2022, p. 2904, Çakır & Sandalcılar, 2018, p. 346; Todorov, 1981: p. 62; Gereffi & Fonda, 1992, p. 420; Telfer & Sharpy, 2008, p. 6).

Regional development agencies have started to be established as a result of addressing development at the regional level together with globalization. The development agencies that started to be established in Turkey in 2006 are 26 in total and have been activated with the 8th and 9th Development Plans. Development agencies in Turkey act to meet the needs of the regions they are responsible for, and are managed by the central administration in order to establish and develop cooperation between regional development agencies, public sector, private sector and non-governmental organizations, to ensure the efficient and effective use of

regional resources and to activate local potential. They were established in order to realize development, to ensure sustainability, and accelerate regional development in line with the determined national development goals (Özsoy, Çokal, Deniz, & Dalkılıç, 2021, p.586; Özkan, Yıldırım Saçılık, & Yeşildağ, 2014, pp. 33,34).

One of the established agencies is the Eastern Anatolia Development Agency (DAKA), which includes the provinces of Bitlis, Hakkâri, Muş and Van and covers the TRB2 Region. In this context, in this study, it is aimed to determine the contribution of the public institution DAKA to the tourism sector in order to ensure tourism-based development of Van, which is a popular destination and under the responsibility of DAKA. The research question of the study is "What should DAKA, which was established in TRB2 Region, do in order to realize tourism-based development in Van?" In the study, the relationship between development, regional development, regional development and tourism was explained, then the preferred method and technique in the study was specified in the method section and the findings obtained in the research were shared. In the Conclusion and Suggestions section, some suggestions were made as a result of the findings obtained from the relevant literature.